

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA

21. září 1999 *

„Povinná účast v systému odvětvového penzijního fondu – Slučitelnost s pravidly hospodářské soutěže – Kvalifikace odvětvového penzijního fondu jako podniku“

Ve věci C-67/96,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu článků 85, 86 a 90 Smlouvy o ES (nyní články 81 ES, 82 ES a 86 ES), podaná Soudnímu dvoru na základě článku 177 Smlouvy o ES (nyní článek 234 ES) rozhodnutím Kantongerecht te Arnhem (Nizozemsko), v rámci sporu probíhajícího před uvedeným soudem mezi

Albany International BV

a

Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie,

SOUDNÍ DVŮR,

ve složení G. C. Rodríguez Iglesias, předseda, J.-P. Puissochet, G. Hirsch a P. Jann, předsedové senátů, J. C. Moitinho de Almeida (zpravodaj), C. Gulmann, J. L. Murray, D. A. O. Edward, H. Ragnemalm, L. Sevón a M. Wathelet, soudci, generální advokát: F. G. Jacobs,

vedoucí soudní kanceláře: D. Louterman-Hubeau, vrchní rada,

s ohledem na písemná vyjádření předložená:

- za Albany International BV T. R. Ottervangerem, advokátem advokátní komory v Rotterdamu, a H. van Coeverdenem, advokátem advokátní komory v Haagu,
- za Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie E. Lutjens, advokátem advokátní komory v Amsterdamu, a O. Meulenbelt, advokátem advokátní komory v Utrechtu,
- za nizozemskou vládou A. Bosem, právním radou na ministerstvu zahraničních věcí, jako zástupcem,
- za německou vládu E. Röderem, Ministerialrat na federálním ministerstvu hospodářství, a C.-D. Quassowskim, Regierungsdirektor na stejném ministerstvu, jako zástupci,
- za francouzskou vládu K. Rispal-Bellanger, náměstkyní ředitele mezinárodního hospodářského práva a práva Společenství na ředitelství právních záležitostí ministerstva zahraničních věcí, a panem C. Chavancem, tajemníkem pro zahraniční záležitosti na stejném ředitelství, jako zástupci,
- za Komisi Evropských společenství W. Wilsem, členem právní služby, jako zástupcem,

s ohledem na zprávu k jednání,

* Jednací jazyk: nizozemština.

po vyslechnutí ústních vyjádření přednesených za Albany International BV T. R. Ottervangerem, za Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie E. Lutjensem a O. Meulenbeltem, za nizozemskou vládu M. A. Fierstrou, vedoucím oddělení evropského práva na ministerstvu zahraničních věcí, jako zástupcem, za francouzskou vládu C. Chavancem, za švédskou vládu A. Krusem, departementsrad právního sekretariátu (EU) na ministerstvu zahraničních věcí, jako zástupcem, a za Komisi W. Wilsem, na jednání konaném dne 17. listopadu 1998, po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 28. ledna 1999,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Rozsudkem ze 4. března 1996, který došel Soudnímu dvoru dne 11. března 1996, Kantongerecht te Arnhem položil na základě článku 177 Smlouvy o ES (nyní článek 234 ES) tři předběžné otázky týkající se výkladu článků 85, 86 a 90 Smlouvy o ES (nyní články 81 ES, 82 ES a 86 ES).
- 2 Tyto otázky byly položeny v rámci sporu mezi Albany International BV (dále jen „Albany“) a Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie (odvětvový penzijní fond textilního průmyslu, dále jen „Fond“) ve věci odmítnutí Albany zaplatit Fondu příspěvky za rok 1989 z důvodu, že povinná účast v systému Fondu, na jejímž základě jsou tyto příspěvky od ní požadovány, je v rozporu s čl. 3 písm. g) Smlouvy o ES [nyní čl. 3 odst. 1 písm. g) ES] a články 85, 86 a 90 Smlouvy.
Vnitrostátní právní předpisy
- 3 Nizozemský penzijní systém je založen na třech pilířích.
- 4 První pilíř tvoří zákonný základní důchod poskytovaný státem v souladu s Algemene Ouderdomswer (zákon zavádějící obecný systém starobního důchodu, dále jen „AOW“) a s Algemene Nabestaandenwet (zákon o obecném pojištění pro pozůstalé). Tento povinný zákonný systém uděluje všem obyvatelům nárok na důchod v omezené výši nezávisle na skutečném dřívějším výdělku a je vypočítán na základě zákonné minimální mzdy.
- 5 Druhý pilíř zahrnuje penzijní připojištění, poskytovaná v souvislosti s výkonem povolání, ať již v rámci závislé, nebo nezávislé činnosti, která doplňují základní důchod. Tato penzijní připojištění jsou obecně řízena v rámci kolektivních systémů vztahujících se na odvětví hospodářství, povolání nebo pracovníky podniku prostřednictvím penzijních fondů, v jejichž systémech byla stanovena povinná účast, jako ve věci v původním řízení, na základě zákona Wet van 17 maart 1949 houdende vatstelling van en regeling betreffende verplichte deelneming in een bedrijfspensioenstoesfonds (zákon ze dne 17. března 1949 stanovící pravidla povinné účasti v systému odvětvového penzijního fondu, dále jen „BPW“).
- 6 Třetí pilíř je tvořen individuálními smlouvami o penzijním nebo životním pojištění, které mohou být uzavírány dobrovolně.
- 7 Wet op loonbelasting (zákon o daních z příjmu) stanoví, že částky pojistného zakládající důchod jsou odečitatelné, pouze pokud výše tohoto důchodu nepřesáhne úroveň „přiměřenosti“. Částky pojistného nejsou odečitatelné, pokud zakládají důchod přesahující takovou úroveň. Tato úroveň dosahuje po 40 letech kariéry 70 % individuální mzdy na konci kariéry. Výsledkem této finanční právní úpravy je, že současná norma platná v Nizozemí v oblasti stanovení důchodu odpovídá důchodu, včetně důchodu na základě AOW, který se rovná 70 % mzdy na konci kariéry.

- 8 Článek 1 odst. 1 BPW, ve znění vyplývajícím ze zákona ze dne 11. února 1988, uvádí:
„1. Ve smyslu tohoto zákona a ustanovení, která jsou na tomto zákoně založena, se rozumí:
[...]
b. odvětvovým penzijním fondem: fond působící v odvětví činnosti, v jehož rámci jsou shromažďovány prostředky buď pouze ve prospěch osob, které vykonávají závislou činnost v dotyčném odvětví, nebo rovněž ve prospěch osob, které v daném odvětví vykonávají činnost v jiném postavení.
f. náš ministr: ministr práce a sociálních věcí.“
- 9 Článek 3 BPW, v pozměněném znění, stanoví:
„1. Náš ministr může, na návrh odvětvové profesní organizace, kterou považuje za dostatečně reprezentativní z hlediska hospodářské struktury odvětví činnosti, po dohodě s vedoucím oddělení dotyčné centrální správy, do jejíchž pravomocí spadají záležitosti dotyčného odvětví činnosti, a po konzultaci Sociaal-Economische Raad (Hospodářská a sociální rada) a Verzekeringskamer (komora pojištění), uložit povinnost účastnit se v systému odvětvového penzijního fondu všem pracovníkům nebo určitým kategoriím pracovníků dotyčného odvětví činnosti.
2. V případě uvedeném v předchozím odstavci jsou všechny osoby spadající do dotyčných kategorií v souladu s ustanoveními uvedeného odstavce, stejně jako zaměstnanci a jejich zaměstnavatelé, povinny dodržovat ustanovení, která pro ně vyplývají nebo jsou založena na stanovách a pravidlech odvětvových penzijních fondů. Dodržování těchto ustanovení může být předmětem soudního řízení, zejména pokud jde o placení příspěvků.“
- 10 Článek 5 odst. 2 BPW, v pozměněném znění, vyjmenovává několik podmínek, za kterých ministr práce a sociálních věcí může vyhovět takové žádosti o povinnou účast, jaká je uvedena v čl. 3 odst. 1. Stanovy a pravidla odvětvového penzijního fondu tak musí v souladu s čl. 5 odst. 2 body III a IV BPW, v pozměněném znění, dostatečně zaručovat ochranu zájmů pojištěnců, a zástupci sdružení zaměstnavatelů a pracovníků dotyčného odvětví musí zasedat ve stejném počtu ve správním výboru fondu.
- 11 Článek 5 odst. 2 bod II písm. l) BPW, v pozměněném znění, rovněž stanoví, že stanovy a pravidla odvětvového penzijního fondu musí obsahovat ustanovení týkající se případů a podmínek, za kterých pracovníci dotyčného odvětví nejsou povinni účastnit se v systému uvedeného fondu nebo mohou být osvobozeni od určitých povinností ve vztahu k těmto fondům.
- 12 Článek 5 odst. 3 BPW, v pozměněném znění, upřesňuje:
„Náš ministr práce a sociálních věcí, komora pojištění a Hospodářská a sociální rada vydávají pokyny k otázkám uvedeným v odstavci 2 bodě II. písm. l. Pro účely stanovení těchto pokynů je třeba vycházet ze zásady, podle které dotyční pracovníci, kteří již byli účastníky systému podnikového penzijního fondu nebo uzavřeli životní pojištění s pojišťovnou nejméně šest měsíců před podáním žádosti uvedené v čl. 3 odst. 1, nejsou povinni účastnit se systému odvětvového penzijního fondu nebo jsou v plném či přiměřeném rozsahu osvobozeni od povinnosti platit příspěvky za podmínky, že mohou prokázat, že v období, ve kterém se systému nemusí účastnit nebo jsou osvobozeni od placení plné částky nebo přiměřené části příspěvků, nabyli nároky na důchod, které odpovídají přinejmenším nárokům na důchod, které by

- nabyli v případě své účasti v systému odvětvového penzijního fondu, a po takovou dobu, kterou mohou prokázat. Náš ministr může vydat pokyny i k ostatním částem odstavce 2.“
- 13 Prostřednictvím Beschikking van 29 december 1952 betreffende de vaststelling van de richthinen voor de vrijstelling van deelneming in een bedrijfspensioenfonds wegens een bijzondere pensioenvoorziening (rozhodnutí ze dne 29. prosince 1952, kterým se vydávají pokyny týkající se osvobození od účasti v systému odvětvového penzijního fondu z důvodu účasti ve zvláštním penzijním systému, ve znění pozměněném rozhodnutím ze dne 15. srpna 1988, dále jen „pokyny k osvobození od účasti“) ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo pokyny uvedené v čl. 5 odst. 3 BPW, v pozměněném znění.
- 14 Článek 1 pokynů k osvobození od účasti, v pozměněném znění, stanoví:
 „Osvobození od povinnosti účastnit se systému odvětvového penzijního fondu nebo od povinnosti platit příspěvky do takového fondu může být tímto fondem přiznáno na žádost každé zúčastněné osoby, pokud pracovník dotyčného odvětví využívá zvláštního penzijního systému splňujícího následující podmínky:
 a) tento systém musí být poskytován podnikovým penzijním fondem, jiným odvětvovým penzijním fondem nebo pojišťovnou, která je držitelkou osvědčení uvedeného v článku 10 Wet toezicht verzekeringsbedrijf (zákon o dozoru nad pojišťovnami, Stb. 1986, 638), nebo musí být založen na Algemene burgerlijke pensioenwet (obecný zákon o důchodech ve veřejné správě, Stb. 1986, 540), na Spoorwegenpensioenwet (zákon o důchodech pracovníků nizozemských drah a jejich rodičů, Stb. 1986, 541) nebo na Algemene Militaire pensioenwet (obecný zákon o vojenských důchodech, Stb. 1979, 305);
 b) práva vyplývající z tohoto systému musí ve svém celku odpovídat přinejmenším právům vyplývajícím z odvětvového penzijního fondu;
 c) musí být dostatečně zaručena práva dotyčného pracovníka a dodržování jeho povinností;
 d) pokud bude osvobození od účasti příčinou odchodu ze systému fondu, komora pojištění musí navrhnout přiměřenou kompenzaci za případnou újmu utrpěnou fondem z hlediska techniky pojištění v důsledku odchodu.“
- 15 Článek 5 uvedených pokynů, v pozměněném znění, dodává:
 „1. Osvobození je pracovníkovi přiznáno, jestliže jsou splněny podmínky uvedené v čl. 1 písm. a), b) a c), jestliže se zvláštní penzijní systém uplatňuje nejméně šest měsíců před podáním žádosti, na základě které se stala účast v systému odvětvového fondu povinnou, a jestliže bylo prokázáno, že v období, ve kterém se pracovník daného odvětví nemusí odvětvového penzijního systému účastnit nebo je osvobozen od placení plné částky nebo přiměřené části příspěvků, nabyl nároky na důchod, které odpovídají přinejmenším nárokům na důchod, které by nabyl v případě své účasti v systému odvětvového penzijního fondu.
 2. Pokud v době uvedené v odstavci 1 zvláštní penzijní systém nesplňuje podmínku stanovenou v článku 1 písm. b), musí být ponechána dostatečná lhůta, aby bylo možné tuto podmínku splnit před přijetím rozhodnutí na základě žádosti.
 3. Osvobození na základě tohoto článku nabývá účinnosti v okamžiku, kdy se účast v systému penzijního odvětvového fondu stává povinnou.“
- 16 Článek 9 výše uvedených pokynů, v pozměněném znění, upřesňuje:

- „1. Proti rozhodnutím uvedeným v článku 8 lze podat stížnost ke komoře pojištění ve lhůtě 30 dnů od obdržení rozhodnutí dotyčnou osobou. Odvětvový penzijní fond musí dotyčné osobě písemně sdělit obsah předcházející věty ve stejný okamžik jako rozhodnutí.
2. Komora pojištění oznámí své rozhodnutí o stížnostech odvětvovému penzijnímu fondu, jakož i osobám, které tyto stížnosti podaly.“
- 17 Posouzení komory pojištění je snahou o dosažení smíru. Nejedná se o závazné rozhodnutí v rámci sporu. Posouzení komory pojištění nemůže být předmětem žádné stížnosti nebo opravného prostředku.
- 18 Odvětvové penzijní fondy, v jejichž systémech se účast stala povinnou, podléhají, vedle ustanovení BPW, také Wet van 15 mei 1962 houdende regelen betreffende pensioen en spaarvoorzieningen (zákon ze dne 15. května 1962 o penzijních a spořicíh fondech, v několika postupně pozměněných zněních, dále jen „PSW“).
- 19 Cílem PSW je v nejvyšší možné míře zajistit, aby byly dodržovány závazky vůči pracovníkům.
- 20 V tomto ohledu čl. 2 odst. 1 PSW ukládá zaměstnavatelům povinnost vybrat si jeden ze tří systémů, které mají oddělit prostředky vybrané pro důchodové účely od ostatních aktiv podniku. Zaměstnavatel může přistoupit k odvětvovému penzijnímu fondu, vytvořit podnikový penzijní fond nebo uzavřít skupinové nebo individuální pojištění u některé pojišťovny.
- 21 Článek 1 odst. 6 PSW upřesňuje, že se rovněž vztahuje na odvětvové penzijní fondy, v jejichž systémech se účast stala povinnou na základě BPW.
- 22 PSW rovněž stanoví řadu podmínek, které musí splňovat stanovy a pravidla odvětvových penzijních fondů. Článek 4 PSW tak stanoví, že vytvoření takových fondů musí být oznámeno ministrovi práce a sociálních věcí a komoře pojištění. Článek 6 odst. 1 PSW potvrzuje, že zástupci organizací zaměstnavatelů a organizací pracovníků dotyčného odvětví zasedají ve stejném počtu ve správním výboru odvětvového penzijního fondu.
- 23 PSW mimo jiné definuje, ve svých člancích 9 a 10, podmínky správy shromážděných prostředků. Obecné pravidlo v této oblasti je uvedeno v článku 9, který ukládá penzijním fondům přenést rizika týkající se závazků spojených s důchodem nebo se proti těmto rizikům pojistit. Odchylně od tohoto posledně uvedeného pravidla umožňuje článek 10 penzijním fondům, aby samy na vlastní riziko spravovaly a investovaly shromážděný kapitál. Aby k takovému postupu získaly povolení, musí penzijní fond předložit odpovědným orgánům plán řízení s přesným návrhem postupu, jak čelit pojistnému a finančnímu riziku. Tento plán musí být schválen komorou pojištění. Navíc dohled nad penzijními fondy je neustálý. Účetní výsledovka pojistného systému musí být pravidelně předkládána ke schválení komoře pojištění.
- 24 Nakonec články 13 až 16 PSW vyjmenovávají pravidla investování shromážděných prostředků. Aktiva systému navýšená o předpokládané příjmy musí být podle článku 13 dostatečné k pokrytí závazků v oblasti důchodu. Článek 14 upřesňuje, že investování musí být prováděno s obezřetností.
- Spor v původním řízení
- 25 Fond byl založen na základě BPW. Účast ve Fondu se stala povinnou na základě rozhodnutí ministra práce a sociálních věcí ze dne 4. prosince 1975 (dále jen „rozhodnutí o povinné účasti“).
- 26 Albany provozuje textilní podnik, který přistoupil k Fondu roku 1975.

- 27 Penzijní systém Fondu byl až do roku 1989 systémem paušálních částek. Důchod přiznaný pracovníkům nebyl přiměřený ve vztahu k jejich mzdě, ale představoval fixní částku pro každého pracovníka. Albany považovala tento penzijní systém za málo velkorysý a v roce 1981 uzavřela s pojišťovnou smlouvu o penzijním připojištění pro své pracovníky, aby se celkový důchod, na který budou mít po 40 letech práce nárok, zvýšil na 70 % jejich mzdy na konci kariéry.
- 28 Fond upravil svůj penzijní systém s účinností k 1. lednu 1989. Tento systém od tohoto data přiznával pracovníkům částku rovnající se 70 % jejich mzdy na konci kariéry.
- 29 Poté, co Fond upravil svůj penzijní systém, Albany požadovala dne 22. července 1989 osvobození od povinné účasti v tomto systému. Tato žádost byla Fondem zamítnuta dne 28. prosince 1990. Fond měl totiž za to, že na základě pokynů k osvobození od účasti by mělo být osvobození přiznáno pouze tehdy, byly-li dodrženy podmínky stanovené uvedenými pokyny a byla-li zvláštní opatření v oblasti důchodu již použitelná šest měsíců před podáním žádosti sociálních partnerů, na základě které byla účast v systému odvětvového penzijního fondu prohlášena za povinnou.
- 30 Albany podala stížnost proti rozhodnutí Fondu ke komoře pojištění. Komora pojištění ve svém rozhodnutí ze dne 18. března 1992 měla za to, že přestože Fond nebyl v daném případě povinen udělit požadované osvobození, je na místě jej požádat, aby využil svou pravomoc přiznat osvobození nebo přinejmenším poskytl výpovědní lhůtu vzhledem k tomu, že Albany uzavřela smlouvu o systému penzijního připojištění pro své pracovníky již před několika lety a tento systém byl od 1. ledna 1989 obdobou systému zavedeného Fondem.
- 31 Fond nesouhlasil s názorem komory pojištění a zaslal společnosti Albany dne 11. listopadu 1992 výzvu k zaplacení částky 36 700,29 HFL představující výši předpisy stanovených příspěvků od roku 1989 navýšených o úroky, o náklady na inkaso, náklady na mimosoudní výlohy a náklady na poradenství.
- 32 Albany podala proti této výzvě námítky ke Kantongerecht te Arnheim. Společnost zejména uplatnila, že systém povinné účasti v systému Fondu odporuje čl. 3 písm. g) Smlouvy a článkům 52 a 59 Smlouvy o ES (nyní články 43 ES a 49 ES) a článkům 85, 86 a 90 Smlouvy.
- 33 Podle Albany má na ni odmítnutí Fondu osvobodit ji od povinné účasti škodlivý dopad. Její pojišťovna jí totiž stanovila méně výhodné podmínky, jelikož musela přistoupit k systému penzijního připojištění zavedenému Fondem. Mimoto na rozdíl od tvrzení Fondu ostatní odvětvové penzijní fondy, jako Bedrijfspensioenfonds voor de Bouwnijverheid a Bedrijfspensioenfonds voor het Schilderbedrijf, osvobodily od povinné účasti podniky, které již dříve přistoupily k systému penzijního připojištění.
- 34 Fond tvrdí, že v daném případě neexistuje žádná zákonná povinnost přiznat požadované osvobození. Soudce tedy může v tomto ohledu provést pouze omezený přezkum. Osvobození by v souladu s čl. 5 odst. 3 BPW mělo být povinně přiznáno pouze tehdy, jestliže podnik zavedl rovnocenný penzijní systém nejméně šest měsíců před tím, než se účast stala povinnou. Taková povinnost osvobodit od účasti existuje pouze v okamžiku prvního přistoupení k systému Fondu a nevyvstává v případě změny důchodových pravidel. Fond mimo jiné trval na důležitosti zachovat řádný penzijní systém založený na solidaritě ve prospěch všech pracovníků a podniků

- textilního odvětví a v tomto ohledu zdůraznil, že přiznání osvobození by v případě Albany znamenalo odchod 110 z přibližného počtu 8 800 pojištěnců Fondu.
- 35 Kantongerecht souhlasil s názorem komory pojištění, podle kterého byl systém penzijního připojištění společnosti Albany od 1. ledna 1989 obdobou penzijního systému zavedeného Fondem. Kantongerecht zdůraznil, že vztah mezi odvětvovým penzijním fondem a pojištěncem podléhá požadavkům přiměřenosti a ekvity, jakož i obecným zásadám řádné správy. Odvětvový penzijní fond by tedy měl ve značné míře zohlednit názor zákonem zřízené nezávislé odborné instituce, jakou je komora pojištění.
- 36 Kantongerecht poznamenal v rozhodnutí ze dne 14. prosince 1995, Van Schijndel a Van Veen (C-430/93 a C-431/93, Recueil, s. 1-4705), že tři poslední otázky týkající se slučitelnosti nizozemského systému povinné účasti v profesním penzijním systému s pravidly Společenství v oblasti hospodářské soutěže nebyly zkoumány Soudním dvorem.
- 37 Za těchto podmínek se Kantongerecht te Arnhem rozhodl přerušit řízení a prostřednictvím mezitímních rozsudků ze dne 19. dubna 1993, 17. ledna 1994 a 9. ledna 1995 položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je odvětvový penzijní fond ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) [BPW] podnikem ve smyslu článků 85, 86 nebo 90 Smlouvy o ES?
- 2) Je-li odpověď na první otázku kladná, je skutečnost, že účast průmyslových podniků je povinná, opatřením přijatým členským státem, které vylučuje užitečný účinek pravidel hospodářské soutěže vztahujících se na podniky?
- 3) Je-li odpověď na druhou otázku záporná, mohou jiné okolnosti způsobit neslučitelnost povinné účasti s ustanoveními článku 90 Smlouvy, a pokud ano, tak jaké?“
- K přípustnosti
- 38 Nizozemská a francouzská vláda, jakož i Komise zpochybňují přípustnost položených otázek z důvodu nedostatečně přesného vymezení skutkového a právního rámce sporu ve věci v původním řízení. Jelikož předkládající soud podrobně nepopsal právní úpravu vztahující se na spor ve věci v původním řízení, okolnosti vzniku Fondu a pravidla řízení Fondu, Soudní dvůr nemůže podat užitečný výklad práva Společenství a členské státy a další zúčastněné strany nemohou předložit písemná vyjádření s návrhem na odpověď na předběžné otázky.
- 39 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury potřeba dospět k výkladu práva Společenství, který by byl užitečný pro vnitrostátního soudce, vyžaduje, aby tento soudce vymezil skutkový a právní rámec, ze kterého vychází otázky, které pokládá, nebo aby alespoň vysvětlil skutkové předpoklady, na kterých jsou tyto otázky založeny. Tyto požadavky platí zvláště v určitých oblastech, jako je oblast hospodářské soutěže, které jsou charakterizovány komplexními skutkovými a právními situacemi (viz zejména rozsudek ze dne 26. ledna 1993, Telematicabruzzo a další, C-320/90 až C-322/90, Recueil, s. I-393, body 6 a 7; ze dne 14. července 1998, Safety Hi-Tech, C-284/95, Recueil, s. I-4301, body 69 a 70, a Bettati, C-341/95, Recueil, s. I-4355, body 67 a 68).
- 40 Informace poskytnuté v předkládacích rozhodnutích nemají pouze umožnit Soudnímu dvoru, aby podal užitečné odpovědi, ale mají rovněž poskytnout vládám členských států, jakož i ostatním zúčastněným možnost předložit jejich vyjádření v souladu s článkem 20 statutu Soudního dvora. Soudnímu dvoru přísluší, aby dbal na

do držování této možnosti s ohledem na skutečnost, že na základě výše uvedeného ustanovení jsou zúčastněným oznamována pouze předkládací rozhodnutí (viz zejména usnesení ze dne 30. dubna 1998, Testa a Modesti, C-128/97 a C-137/97, Recueil, s. I-2181, bod 6, a ze dne 11. května 1999, Anssens, C-325/98, dosud nezveřejněný v Recueil, bod 8).

- 41 V projednávaném případě z vyjádření předložených vládami členských států a dalšími zúčastněnými v souladu s článkem 20 statutu Soudního dvora vyplývá, že informace obsažené v předkládacím rozhodnutí jim umožnily užitečným způsobem zaujmout stanovisko k otázkám položeným Soudnímu dvoru.
- 42 Dále, francouzská vláda se ve svých vyjádřeních odvolává na vyjádření, která předložila ve věcech Brentjens (rozsudek C-115/97 až C-117/97, Recueil, s. I-6025), které výslovně odkazují na věc Drijvende Bokken (rozsudek C-219/97, Recueil, s. I-6121), a Komise ve svých vyjádřeních přímo uvádí tuto posledně uvedenou věc. Předkládací usnesení ve výše uvedené věci Drijvende Bokken, která se týká rovněž slučitelnosti povinné účasti v systému odvětvového penzijního fondu s pravidly Společenství v oblasti hospodářské soutěže, obsahuje podrobný popis právní úpravy vztahující se na spor ve věci v původním řízení.
- 43 Mimoto, i když se v projednávané věci nizozemská a francouzská vláda mohly domnívat, že informace poskytnuté předkládajícím soudem jí neumožňují zaujmout stanovisko k některým aspektům otázek položených Soudnímu dvoru, je důležité zdůraznit, že tyto informace byly doplněny o poznatky vyplývající ze spisu předaného vnitrostátním soudem, z písemných vyjádření a z odpovědí na otázky položené Soudním dvorem. Souhrn těchto informací byl zpracován ve zprávě k jednání a byl dán na vědomí vládám členských států a dalším zúčastněným pro účely jednání, v jehož průběhu tyto strany mohly případně doplnit svá vyjádření.
- 44 Nakonec, je třeba konstatovat, že informace poskytnuté předkládajícím soudem, v případě potřeby doplněné o výše uvedené informace, poskytly Soudnímu dvoru dostatečnou znalost skutkového a právního rámce sporu ve věci v původním řízení, aby mohl vyložit pravidla Společenství v oblasti hospodářské soutěže s ohledem na situaci, která je předmětem projednávaného sporu.
- 45 Z toho vyplývá, že položené otázky jsou přípustné.
- K druhé otázce
- 46 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba přezkoumat na prvním místě, je, zda čl. 3 písm. g) Smlouvy a článek 5 Smlouvy o ES (nyní článek 10 Smlouvy o ES) a článek 85 Smlouvy brání rozhodnutí veřejných orgánů učinit, na žádost organizací zastupujících zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, účast v odvětvovém penzijním fondu povinnou.
- 47 Albany uplatňuje, že žádost sociálních partnerů o povinnou účast v odvětvovém penzijním fondu je dohodou mezi podniky působícími v dotyčném odvětví, která je v rozporu s čl. 85 odst. 1 Smlouvy.
- 48 Taková dohoda omezuje hospodářskou soutěž ve dvou směrech. Jednak tím, že svěřuje provoz povinného systému pouze jednomu řídicímu subjektu, zbavuje podniky působící v dotyčném odvětví možnosti účastnit se odlišného penzijního systému provozovaného jinými pojistiteli. Jednak tato dohoda vylučuje tyto pojistitele z podstatné části trhu s penzijním pojištěním.
- 49 Důsledky takové dohody pro hospodářskou soutěž jsou „značné“ v rozsahu, v němž se tato dohoda týká celého nizozemského textilního odvětví. Tyto důsledky jsou

- posíleny kumulativním účinkem vycházejícím ze skutečnosti, že účast na penzijních systémech byla učiněna povinnou v řadě hospodářských odvětví a pro všechny podniky těchto odvětví.
- 50 Taková dohoda se mimoto dotýká obchodu mezi členskými státy vzhledem k tomu, že se týká podniků, které mají přeshraniční aktivity, a že zbavuje pojistitele usazené v jiných členských státech možnosti nabídnout v Nizozemí kompletní penzijní systém prostřednictvím přeshraničního poskytování služeb či prostřednictvím dceřiných společností nebo poboček.
- 51 Podle společnosti Albany tedy vytvořením právního rámce a vyhověním žádosti sociálních partnerů, aby byla účast v systému odvětvového penzijního fondu povinná, veřejné orgány zvýhodnily nebo posílily uskutečnění plnění dohod mezi podniky působícími v dotyčných odvětvích, a to v rozporu s čl. 85 odst. 1 Smlouvy, čímž porušily čl. 3 písm. g), článek 5 a článek 85 Smlouvy.
- 52 Za účelem zodpovězení druhé otázky je namístě nejprve přezkoumat, zda rozhodnutí, přijaté organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků daného odvětví v rámci kolektivní smlouvy, vytvořit v tomto odvětví jediný penzijní fond pověřený správou systému penzijního připojištění a požádat veřejné orgány, aby učinily účast v systému tohoto fondu povinnou pro všechny pracovníky tohoto odvětví, je v rozporu s článkem 85 Smlouvy.
- 53 Je třeba nejprve připomenout, že čl. 85 odst. 1 Smlouvy zakazuje veškeré dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu. Důležitost tohoto pravidla vedla autory Smlouvy k tomu, aby v čl. 85 odst. 2 Smlouvy výslovně stanovili, že dohody nebo rozhodnutí zakázané podle tohoto článku jsou neplatné od počátku.
- 54 Dále je třeba připomenout, že podle čl. 3 písm. g) a i) Smlouvy o ES [nyní čl. 3 odst. 1 písm. g) a j) ES] činnosti Společenství nezahrnují pouze „systém zajišťující, aby na vnitřním trhu nebyla narušována hospodářská soutěž“, ale rovněž „politiku v sociální oblasti“. Článek 2 Smlouvy o ES (nyní článek 2 ES) totiž uvádí, že posláním Společenství je zejména „podporovat harmonický a vyvážený rozvoj hospodářských činností“ a „vysokou úroveň zaměstnanosti a sociální ochrany“.
- 55 V tomto ohledu článek 118 Smlouvy o ES (články 117 až 120 Smlouvy o ES byly nahrazeny články 136 ES a 143 ES) uvádí, že úkolem Komise je podpora úzké spolupráce mezi členskými státy v sociální oblasti týkající se zejména práva sdružovat se v odborových organizacích a práva kolektivního vyjednávání mezi zaměstnavateli a zaměstnanci.
- 56 Článek 118b Smlouvy o ES (články 117 až 120 Smlouvy o ES byly nahrazeny články 136 ES a 143 ES) dodává, že Komise usiluje o rozvíjení dialogu mezi sociálními partnery na evropské úrovni, který může vést ke smluvním vztahům, pokud si sociální partneři přejí.
- 57 Článek 1 dohody o sociální politice (Úř. věst. 1992, C 191, s. 91, dále jen „dohoda o sociální politice“) uvádí, že Společenství a členské státy mají za cíl zejména zlepšování životních a pracovních podmínek, odpovídající sociální ochranu, sociální dialog, rozvoj lidských zdrojů umožňující vyšší a trvalejší úroveň zaměstnanosti a boj proti vyloučení z pracovního života.

- 58 V souladu s čl. 4 odst. 1 a 2 dohody o sociální politice, pokud si to sociální partneři přejí, může dialog mezi nimi na úrovni Společenství vést ke smluvním vztahům, včetně uzavírání dohod, které budou plněny buď podle postupů a praxe sociálních partnerů a členských států, anebo na základě společné žádosti signatářů rozhodnutím Rady na návrh Komise.
- 59 Je pravdou, že určité účinky omezující hospodářskou soutěž jsou inherentní kolektivním dohodám uzavřeným mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a pracovníky. Nicméně cíle sociální politiky sledované takovými dohodami by byly vážně zpochybněny, pokud by sociální partneři podléhali čl. 85 odst. 1 Smlouvy v rámci jejich společné snahy nalézt opatření zlepšující podmínky zaměstnanosti a práce.
- 60 Z užitečného a soudržného výkladu ustanovení Smlouvy v jejich celku tedy vyplývá, že dohody uzavřené v rámci kolektivního vyjednávání mezi sociálními partnery za účelem dosažení takových cílů musí být z důvodu jejich povahy a cíle považovány za dohody, které nepodléhají čl. 85 odst. 1 Smlouvy.
- 61 Je tedy třeba přezkoumat, zda povaha a cíl dotčené dohody v původním řízení odůvodňují vynětí této dohody z působnosti čl. 85 odst. 1 Smlouvy.
- 62 Jednak je třeba v projednávaném případě konstatovat, že stejně jako výše uvedená kategorie dohod vyplývajících ze sociálního dialogu byla dotčená dohoda v původním řízení uzavřena ve formě kolektivní smlouvy a je výsledkem kolektivního vyjednávání mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a pracovníky.
- 63 Dále pokud jde o její cíl, dotčená dohoda v původním řízení zavádí v daném odvětví systém penzijního připojištění spravovaný penzijním fondem, přičemž účast v systému tohoto fondu může být povinná. Takový systém směřuje ve svém celku k zajištění určité důchodové úrovně všem pracovníkům tohoto odvětví, a přímo tak přispívá ke zlepšení jedné z pracovních podmínek pracovníků, tedy jejich odměňování.
- 64 Je tedy namístě dospět k závěru, že dotčená dohoda v původním řízení nespadá z důvodu své povahy a cíle do působnosti čl. 85 odst. 1 Smlouvy.
- 65 Je třeba dále připomenout, že jak Soudní dvůr rozhodl, zejména v rozsudku ze dne 21. září 1988, Van Eycke (267/86, Recueil, s. 4769, bod 16), článek 85 Smlouvy se sám o sobě týká pouze chování podniků a nevztahuje se na legislativní nebo správní opatření přijatá členskými státy. Z ustálené judikatury Soudního dvora však vyplývá, že článek 85 Smlouvy ve spojení s článkem 5 ukládá členským státům povinnost nepřijímat nebo neponechávat v platnosti legislativní nebo správní opatření, která mohou vyloučit užitečný účinek pravidel hospodářské soutěže vztahujících se na podniky. Podle téže judikatury se o takový případ jedná, když členský stát buď nařídí nebo zvýhodní uzavírání kartelových dohod, které je v rozporu s článkem 85 Smlouvy, nebo posílí účinky takových dohod, anebo zbaví svou vlastní právní úpravu její státní povahy tím, že přenesne odpovědnost za přijetí intervenčních rozhodnutí v hospodářské oblasti na soukromé subjekty (viz rovněž rozsudky ze dne 17. listopadu 1993, Meng, C-2/91, Recueil, s. I-5751, bod 14; Reiff, C-185/91, Recueil, s. I-5801, bod 14; Oira Schadeverzekeringen, C-245/91, Recueil, s. I-5851, bod 10; ze dne 18. června 1998, Komise v. Itálie, C-35/96, Recueil, s. I-3851, body 53 a 54, a Corsica Ferries France, C-266/96, Recueil, s. I-3949, body 35, 36 a 49).
- 66 V tomto ohledu je třeba poznamenat, že žádost organizací zastupujících zaměstnavatele a pracovníky určená veřejným orgánům, aby učinily účast v systému

- odvětvového penzijního fondu, který tyto organizace zavedly, povinnou, spadá do režimu zavedeného v několika vnitrostátních právních řádech, jehož účelem je výkon veřejné regulatorní pravomoci v sociální oblasti. Vzhledem k tomu, že dotčená dohoda v původním řízení nespadá do působnosti čl. 85 odst. 1 Smlouvy, jak vyplývá z bodů 52 až 64 tohoto rozsudku, členské státy mají volnost a mohou ji učinit povinnou pro osoby, které nejsou touto dohodou vázány.
- 67 Ostatně čl. 4 odst. 2 dohody o sociální politice výslovně stanoví, že sociální partneři mohou na úrovni Společenství společně požádat Radu o plnění sociálních dohod.
- 68 Rozhodnutí veřejných orgánů učinit účast v systému takového fondu povinnou tedy nemůže být považováno za nařizující nebo zvýhodňující uzavírání kartelových dohod, které jsou v rozporu s článkem 85 Smlouvy, nebo za posilující účinky takových dohod.
- 69 Z předchozích úvah vyplývá, že rozhodnutí veřejných orgánů učinit účast v systému odvětvového penzijního fondu povinnou nespadá do kategorií regulatorních opatření, které podle judikatury Soudního dvora narušují užitečný účinek čl. 3 písm. g) a článků 5 a 85 Smlouvy.
- 70 Na druhou otázku je tedy třeba odpovědět, že čl. 3 písm. g) a články 5 a 85 Smlouvy nebrání rozhodnutí veřejných orgánů učinit, na žádost organizací zastupujících zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, účast v systému odvětvového penzijního fondu povinnou.
- K první otázce
- 71 Podstatou první otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba zkoumat na druhém místě, je, zda penzijní fond pověřený správou systému penzijního připojištění, zřízeného kolektivní smlouvou mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, v němž se účast stala na základě rozhodnutí veřejných orgánů povinnou pro všechny pracovníky daného odvětví, je podnikem ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy.
- 72 Podle Fondu a vlád, které vstoupily do řízení jako vedlejší účastnice, není takový fond podnikem ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy. Fond a vlády v tomto ohledu připomínají různé charakteristické znaky odvětvového penzijního fondu a systému penzijního připojištění, který tento fond spravuje.
- 73 Zprvce, povinná účast všech pracovníků daného odvětví v systému penzijního připojištění má zásadní sociální funkci v rámci platného penzijního systému v Nizozemsku z důvodu značně nízkého zákonného důchodu vypočteného na základě zákonné minimální mzdy. Pokud byl systém penzijního připojištění zřízen kolektivní smlouvou v zákonném rámci a pokud se účast v tomto systému stala povinnou na základě rozhodnutí veřejných orgánů, je prvkem nizozemského systému sociální ochrany a odvětvový penzijní fond pověřený jeho správou musí být považován za přispívající ke správě veřejné služby sociálního zabezpečení.
- 74 Zadruhé, odvětvový penzijní fond nemá za cíl dosažení zisku. Je řízen společně sociálními partnery, kteří jsou v rovném počtu zastoupeni ve správním výboru fondu. Odvětvový penzijní fond vybírá příspěvky v průměrné výši vypočtené tímto výborem na základě kolektivní rovnováhy mezi výší pojistného, významem dávek a rozsahem rizik. Mimoto příspěvky nemohou klesnout pod určitou úroveň, aby mohly vytvářet přiměřené rezervy, a nemohou přesáhnout ani maximální úroveň, aby byl zachován neziskový cíl, přičemž dodržování těchto pravidel zajišťují sociální partneři a komora pojištění. I když jsou vybrané příspěvky investovány podle systému kapitalizace, tyto

- investice jsou kontrolovány komorou pojištění a uskutečňovány v souladu s ustanoveními PSW a stanovami odvětvového penzijního fondu.
- 75 Zatřetí, odvětvový penzijní fond funguje na základě zásady solidarity. Ta se projevuje povinností přijmout všechny pracovníky bez předběžné lékařské prohlídky, trvajícím nárokem na důchod při osvobození od povinnosti platit příspěvky v případě pracovní neschopnosti, zaplacením nedoplatků splatných příspěvků zaměstnavatele fondem v případě úpadku zaměstnavatele, jakož i indexací výše důchodů za účelem zachování jejich hodnoty. Zásada solidarity vyplývá rovněž z nepochybnosti, z pohledu jednotlivce, mezi zaplaceným příspěvkem, který je průměrným příspěvkem a nezávisí na rizicích, a nároky na důchod, pro jejichž určení se zohledňuje průměrná mzda. Taková solidarita činí povinnou účast v systému penzijního připojištění nezbytnou. V opačném případě by měl odliv „pozitivních“ rizik negativní spirálovitý dopad, který by ohrožoval finanční rovnováhu systému.
- 76 S ohledem na předcházející se Fond a vlády, které vstoupily do řízení jako vedlejší účastnice, domnívají, že odvětvový penzijní fond je organizací pověřenou správou systému sociálního zabezpečení, stejně jako organizace, kterých se týkal rozsudek ze dne 17. února 1993, Poucet a Pistre (C-159/91 a C-160/91, Recueil, s. I-637), a na rozdíl od organizace, které se týkal rozsudek ze dne 16. listopadu 1995, Fédération française des sociétés d'assurance a další (C-244/94, Recueil, s. I-4013), která byla považována za podnik ve smyslu článku 85 a následujících článků Smlouvy.
- 77 Je namístě připomenout, že v kontextu práva hospodářské soutěže Soudní dvůr rozhodl, že pojem „podnik“ zahrnuje jakýkoli subjekt vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení tohoto subjektu a způsobu jeho financování (viz zejména rozsudky ze dne 23. dubna 1991, Höfner a Elser, C-41/90, Recueil, s. I-1979, bod 21; Poucet a Pistre, uvedený výše, bod 17, a Fédération française des sociétés d'assurance a další, uvedený výše, bod 14).
- 78 Mimoto ve výše uvedeném rozsudku Poucet a Pistre Soudní dvůr z pojmu „podnik“ vyloučil organizace pověřené správou určitých povinných systémů sociálního zabezpečení založených na zásadě solidarity. V rámci systému nemocenského pojištění a podpory v mateřství, který této zásadě podléhal, byla totiž výše dávek pro všechny stejná i přesto, že příspěvky byly vypočteny přiměřeně k výši příjmu; v systému starobního pojištění bylo financování důchodů zajišťováno pracujícími osobami; nároky na důchod stanovené zákonem nebyly přiměřené příspěvkům zaplaceným v rámci systému starobního pojištění; konečně systémy s přebytečnými prostředky se podílely na financování systémů, které se nacházely v obtížné strukturální finanční situaci. Tato solidarita nutně vyžadovala, aby různé systémy byly řízeny centrálně jednou organizací a aby účast v těchto systémech byla povinná.
- 79 Naopak ve výše uvedeném rozsudku Fédération française des sociétés d'assurance a další Soudní dvůr rozhodl, že nezisková organizace založená dobrovolně ze zákona a fungující podle zásady kapitalizace, která spravuje systém starobního pojištění určený k doplnění povinného základního systému, je podnikem ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy. Faktory, jako je dobrovolná účast, uplatňování zásady kapitalizace a skutečnost, že dávky závisely výlučně na výši příspěvků vyplacených příjemci dávek a na finančních výsledcích investic uskutečněných řídicí organizací, implikovaly, že tato organizace vykonávala hospodářskou činnost v soutěži s pojišťovnami poskytujícími životní pojištění. Na hospodářské povaze činnosti řídicí organizace nic nemění ani skutečnost, že tato organizace sleduje sociální cíl, je

- neziskovou organizací, že existují požadavky solidarity nebo ostatní pravidla, zejména omezení, kterým řídicí organizace podléhá při uskutečňování investic.
- 80 Právě ve světle předcházejícího je třeba posuzovat otázku, zda se pojem „podnik“ ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy vztahuje na organizaci, jakou je dotčený odvětvový penzijní fond v původním řízení.
- 81 V tomto ohledu je třeba připomenout, že odvětvový penzijní fond sám určuje výši příspěvků a dávek a že funguje podle zásady kapitalizace.
- 82 Na rozdíl od dávek poskytovaných organizacemi pověřenými správou povinných systémů sociálního zabezpečení, na které odkazuje výše uvedený rozsudek Poucet a Pistre, tedy závisí výše dávek poskytovaných Fondem na finančních výsledcích investic, které uskutečňuje a pro jejichž účely podléhá, stejně jako pojišťovna, dohledu komory pojištění.
- 83 Mimoto, jak vyplývá z článku 5 BPW a článků 1 a 5 pokynů k osvobození od účasti, odvětvový penzijní fond musí přiznat osvobození od účasti podniku, který již pojistil své pracovníky, nejméně šest měsíců před podáním žádosti, na základě které se stala účast v systému odvětvového fondu povinnou, v penzijním systému, který jim přiznává nároky na důchod, které odpovídají přinejmenším nárokům na důchod, které by nabyli v případě své účasti v systému fondu. Navíc podle článku 1 uvedených pokynů má tento fond rovněž možnost přiznat osvobození podniku, který pro své pracovníky zajišťuje penzijní systém, jenž jim přiznává nároky odpovídající přinejmenším nárokům vyplývajícím ze systému fondu, pokud v případě odchodu ze systému fondu komora pojištění navrhne přiměřenou kompenzaci za případnou újmu utrpěnou fondem z hlediska techniky pojištění v důsledku odchodu.
- 84 Z toho vyplývá, že takový odvětvový penzijní fond, jaký je dotčen v původním řízení, vykonává hospodářskou činnost a soutěží s pojišťovnami.
- 85 Za těchto podmínek neexistence ziskového cíle, jakož i prvky solidarity, kterých se dovolává Fond a vlády, které vstoupily do řízení jako vedlejší účastnice, nic nemění na skutečnosti, že odvětvový penzijní fond je podnikem ve smyslu pravidel hospodářské soutěže Smlouvy.
- 86 Samozřejmě sledování sociálního cíle, zmíněné prvky solidarity a omezení nebo dohled týkající se investic uskutečněných odvětvovým penzijním fondem mohou učinit službu poskytovanou tímto fondem méně konkurenceschopnou, než je srovnatelná služba poskytovaná pojišťovnami. Ačkoliv taková omezení nebrání tomu, aby činnost Fondu byla považována za hospodářskou, mohou odůvodnit výlučné právo této organizace spravovat systém penzijního připojištění.
- 87 Je tedy namístě odpovědět na první otázku tak, že penzijní fond pověřený správou systému penzijního připojištění, zřízeného kolektivní smlouvou uzavřenou mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, v němž se účast stala na základě rozhodnutí veřejných orgánů povinnou pro všechny pracovníky daného odvětví, je podnikem ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy.
- K třetí otázce
- 88 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda články 86 a 90 Smlouvy brání tomu, aby veřejné orgány přiznaly penzijnímu fondu výlučné právo spravovat v daném odvětví systém penzijního připojištění.
- 89 Nizozemská vláda uplatňuje, že jediným cílem rozhodnutí o povinné účasti je uložit pracovníkům dotyčného odvětví povinnost účastnit se systému Fondu. Toto

- rozhodnutí nepřiznává Fondu výlučné právo v oblasti penzijního připojištění. Fond nemá dominantní postavení ve smyslu článku 86 Smlouvy.
- 90 Je třeba nejprve poznamenat, že rozhodnutí veřejných orgánů učinit účast v systému odvětvového penzijního fondu povinnou, jak tomu je v projednávané věci, s sebou nutně přináší udělení tomuto fondu výlučného práva vybírat a spravovat příspěvky zaplacené za účelem získání nároků na důchod. Takový fond tedy musí být považován za podnik, kterému veřejné orgány přiznaly výlučná práva ve smyslu čl. 90 odst. 1 Smlouvy.
- 91 Je namístě dále připomenout, že podle ustálené judikatury podnik, který má zákonný monopol na podstatné části společného trhu, může být považován za podnik s dominantním postavením ve smyslu článku 86 Smlouvy (viz rozsudky ze dne 10. prosince 1991, *Merci convenzionali porti di Genova*, C-179/90, Recueil, s. I-5889, bod 14, a ze dne 13. prosince 1991, *GB-Inno-BM*, C-18/88, Recueil, s. I-5941, bod 17).
- 92 Odvětvový penzijní fond, jakým je dotčený fond v původním řízení, který má výlučné právo spravovat systém penzijního připojištění v průmyslovém odvětví členského státu, a tedy na podstatné části společného trhu, tak může být považován za fond s dominantním postavením ve smyslu článku 86 Smlouvy.
- 93 Je třeba nicméně dodat, že pouhé vytvoření dominantního postavení přiznáním výlučných práv ve smyslu čl. 90 odst. 1 Smlouvy není jako takové neslučitelné s článkem 86 Smlouvy. Členský stát porušuje zákazy stanovené těmito dvěma ustanoveními pouze, je-li dotčený podnik nucen zneužít své dominantní postavení v důsledku pouhého výkonu výlučných práv, která mu byla přiznána, nebo mohou-li tato práva vytvářet situaci, ve které je tento podnik nucen zneužít své dominantní postavení (rozsudky *Höfner a Elser*, uvedený výše, bod 29; ze dne 18. června 1991, *ERT*, C-260/89, Recueil, s. I-2925, bod 37; *Merci convenzionali porto di Genova*, uvedený výše, body 16 a 17; ze dne 5. října 1994, *Centre d'insemination de la Crespelle*, C-323/93, Recueil, s. I-5077, bod 18, a ze dne 12. února 1998, *Raso a další*, C-163/96, Recueil, s. I-533, bod 27).
- 94 Albany v tomto ohledu uplatňuje, že systém povinné účasti v systému penzijního připojištění spravovaného Fondem je v rozporu s ustanoveními článků 86 a 90 Smlouvy. Penzijní dávky poskytované Fondem navíc neodpovídají, nebo již neodpovídají, potřebám podniků. Tyto dávky jsou příliš nízké, neodpovídají mzdám, a jsou tedy systematicky neadekvátní. Zaměstnavatelé tak musí přistupovat k jiným opatřením v oblasti důchodů. Systém povinné účasti přitom zbavuje tyto zaměstnavatele možnosti uzavřít s pojišťovnou celkové penzijní pojištění. Účast v různých penzijních systémech u různých pojistitelů zvyšuje administrativní náklady a snižuje efektivitu.
- 95 Je namístě připomenout, že v bodu 34 výše uvedeného rozsudku *Höfner a Elser* Soudní dvůr rozhodl, že členský stát, který přiznal veřejnému úřadu práce výlučné právo zprostředkovávat zaměstnání, porušil čl. 90 odst. 1 Smlouvy tím, že vytvořil situaci, ve které je uvedený úřad nucen jednat v rozporu s článkem 86 Smlouvy, zejména pokud není zjevně schopen uspokojit nabídku na trhu v tomto odvětví činnosti.
- 96 V projednávané věci je třeba poznamenat, že systém penzijního připojištění navržený Fondem je založen na současné normě platné v Nizozemí, podle které každý

- pracovník, který platil příspěvky po maximální dobu účasti v daném systému, obdrží důchod, včetně důchodu na základě AOW, který se rovná 70 % jeho poslední mzdy.
- 97 Některé podniky daného odvětví mohou samozřejmě chtít pojistit své pracovníky v penzijním systému, který jde nad rámec systému navrženého Fondem. Nicméně skutečnost, že tyto podniky nemohou svěřit správu takového penzijního systému jedinému pojistiteli, a z toho vyplývající omezení hospodářské soutěže přímo vyplývají z výlučného práva přiznaného odvětvovému penzijnímu fondu.
- 98 Je tedy třeba přezkoumat, zda, jak tvrdí Fond, nizozemská vláda a Komise, výlučné právo odvětvového penzijního fondu spravovat systém penzijního připojištění v daném odvětví a z toho vyplývající omezení hospodářské soutěže mohou být odůvodněny na základě čl. 90 odst. 2 Smlouvy jako opatření nezbytné k plnění zvláštního sociálního úkolu obecného zájmu, který byl Fondu svěřen.
- 99 Albany uplatňuje, že povinná účast v systému odvětvového penzijního fondu není nezbytná k zajištění přiměřené úrovně důchodů pro pracovníky. Takového cíle by mohlo být dosaženo tím, že buď sociální partneři na podnět veřejných orgánů, nebo přímo veřejné orgány stanoví minimální požadavky, kterým by důchody měly odpovídat. Kolektivní pracovní smlouvy by pravidelně stanovily povinnost pro zaměstnavatele zajistit minimální penzijní systém s možností rozhodnout, zda budou vytvářet vlastní penzijní fond pro jejich podnik, nebo se připojí k odvětvovému penzijnímu fondu, anebo se obrátí na pojišťovnu.
- 100 Podle Albany placení „průměrného pojistného“ neodůvodňuje povinnou účast. Jednak ani BPW, ani rozhodnutí o povinné účasti nevyžadují systém založený na takovém pojistném. A jednak různé odvětvové penzijní fondy, v jejichž systémech není účast povinná, perfektně fungují na základě systému „průměrného pojistného“.
- 101 Pokud jde o přijetí všech pracovníků téhož odvětví činnosti bez předchozí lékařské prohlídky, aby nemohla být odmítnuta „negativní“ rizika, Albany poznamenává, že v praxi smlouvy o penzijním pojištění uzavřené s pojistiteli stanoví povinnost zaměstnavatele přihlásit všechny své pracovníky, jakož i povinnost pojistitele přijmout všechny přihlášené pracovníky bez předchozí lékařské prohlídky.
- 102 Je třeba nejprve připomenout, že podle čl. 90 odst. 2 Smlouvy podniky pověřené poskytováním služeb obecného hospodářského zájmu podléhají pravidlům hospodářské soutěže, pokud uplatnění těchto pravidel nebrání právně nebo fakticky plnění zvláštních úkolů, které jim byly svěřeny.
- 103 Článek 90 odst. 2 Smlouvy tím, že za určitých podmínek umožňuje odchýlit se od obecných pravidel Smlouvy, směřuje k nalezení rovnováhy mezi zájmem členských států využít některé podniky, zejména podniky veřejného sektoru, jako nástroje hospodářské nebo sociální politiky a zájmem Společenství na dodržování pravidel hospodářské soutěže a zachování jednotnosti společného trhu (rozsudky ze dne 19. března 1991, Francie v. Komise, C-202/88, Recueil, s. I-1223, bod 12, a ze dne 23. října 1997, Komise v. Nizozemsko, C-157/94, Recueil, s. I-5699, bod 39).
- 104 S ohledem na takto definovaný zájem členských států jim nelze zakázat, aby při vymezování služeb obecného hospodářského zájmu, kterými pověřují určité podniky, zohlednily cíle, které jsou relevantní pro jejich vnitrostátní politiku, a aby se snažily těchto cílů dosáhnout prostřednictvím povinností a omezení, které uloží uvedeným podnikům (rozsudek Komise v. Nizozemsko, uvedený výše, bod 40).

- 105 Dotčený systém penzijního připojištění v původním řízení přitom splňuje základní sociální funkci nizozemského penzijního systému z důvodu nízké výše zákonného důchodu vypočtené na základě zákonné minimální mzdy.
- 106 Mimoto význam sociální funkce penzijního připojištění byl nedávno uznán zákonodárcem Společenství přijetím směrnice Rady 98/49/ES ze dne 29. června 1998 o ochraně nároků zaměstnanců a samostatně výdělečně činných osob, kteří se pohybují ve Společenství, na penzijní připojištění (Úř. věst. L 209, s. 46; Zvl. vyd. 05/03, s. 323).
- 107 Je třeba dále připomenout, že ke splnění podmínek použití čl. 90 odst. 2 Smlouvy není nezbytné, aby byla ohrožena finanční rovnováha nebo hospodářská životnost podniku pověřeného správou služby obecného hospodářského zájmu. Postačí, aby v případě neexistence sporných práv nebylo možné plnit zvláštní úkoly svěřené podniku tak, jak jsou upřesněny prostřednictvím povinností a omezení, kterým tento podnik podléhá (rozsudek Komise v. Nizozemsko, uvedený výše, bod 52), nebo aby ponechání těchto práv v platnosti bylo nezbytné k tomu, aby jejich držitel mohl splnit úkoly obecného hospodářského zájmu, které mu byly svěřeny v přijatelných hospodářských podmínkách (rozsudek ze dne 19. května 1993, Corbeau, C-320/91, Recueil, s. I-2533, body 14 až 16, a Komise v. Nizozemsko, uvedený výše, bod 53).
- 108 Přitom v případě zrušení výlučného práva Fondu spravovat systém penzijního připojištění všech pracovníků daného odvětví by podniky zaměstnávající mladé pracovníky s dobrým zdravotním stavem vykonávající bezpečné činnosti vyhledávaly výhodnější pojistné podmínky u soukromých pojišťoven. Odlivem „pozitivních“ rizik by odvětvovému penzijnímu fondu narůstala míra „negativních“ rizik, což by vedlo ke zvýšení nákladů na důchody pracovníků, zejména u malých a středních podniků zaměstnávajících starší pracovníky vykonávající nebezpečné činnosti, kterým by Fond již nemohl s vynaložením přijatelných nákladů nabídnout důchody.
- 109 To platí tím spíše, když se, jako ve věci v původním řízení, systém penzijního připojištění spravovaný výlučně Fondem vyznačuje vysokým stupněm solidarity, zejména z důvodu nezávislosti příspěvků ve vztahu k rizikům, povinnosti přijmout všechny pracovníky bez předběžné lékařské prohlídky, trvajících nároku na důchod při osvobození od povinnosti platit příspěvky v případě pracovní neschopnosti, zaplacení nedoplatků splatných příspěvků zaměstnavatele Fondem v případě úpadku zaměstnavatele, jakož i indexace výše důchodů za účelem zachování jejich hodnoty.
- 110 Taková omezení, která způsobují, že služba poskytovaná Fondem je méně konkurenceschopná, než je srovnatelná služba poskytovaná pojišťovnami, totiž přispívají k odůvodnění zvláštního práva Fondu spočívajícího ve správě systému penzijního připojištění.
- 111 Z výše uvedeného vyplývá, že zrušení výlučného práva přiznaného Fondem by mohlo vést k tomu, že tento fond nebude moci plnit úkoly obecného hospodářského zájmu, které mu byly svěřeny v přijatelných hospodářských podmínkách, a mohlo by ohrozit jeho finanční rovnováhu.
- 112 Albany odkazuje na výše uvedený rozsudek GB-Inno-BM a má za to, že skutečnost, že Fond zastává dvojí roli, jako správce penzijního systému a zároveň jako orgán pověřený pravomocí přiznat osvobození od účasti, by mohla vést k nespravedlivému výkonu této pravomoci.
- 113 Je namístě poznamenat, že v bodě 28 výše uvedeného rozsudku GB-Inno-BM Soudní dvůr rozhodl, že čl. 3 písm. g) a články 86 a 90 Smlouvy brání tomu, aby členský stát

- svěřil společnosti provozující veřejnou telekomunikační síť pravomoc vydávat normy vztahující se k telefonním přístrojům a ověřovat, zda hospodářské subjekty tyto normy dodržují, zatímco soutěží s těmito subjekty na trhu s uvedenými přístroji.
- 114 V bodě 25 posledně uvedeného rozsudku měl Soudní dvůr totiž za to, že spojení pravomocí v rámci této společnosti, tedy jednak pravomoci povolit nebo zamítnout připojení telefonních přístrojů k síti, a dále pravomoci upřesňovat technické normy, které tyto přístroje musí splňovat, a pravomoci ověřovat, zda přístroje, které nevyrobila, odpovídají jí přijatým specifikacím, znamená, že této společnosti je svěřena pravomoc určovat podle její vůle terminální přístroje, které mohou být připojeny k veřejné síti, čímž jí je poskytnuta zjevná výhoda oproti jejím soutěžitelům.
- 115 Situace v dotčené věci v původním řízení však vykazuje rozdílnosti v porovnání se situací ve věci, která byla předmětem výše uvedeného rozsudku GB-Inno-BM.
- 116 Je totiž třeba nejprve poznamenat, že na základě čl. 5 odst. 1 pokynů k osvobození od účasti musí odvětvový penzijní fond přiznat osvobození od účasti podniku, který již pojistil své pracovníky nejméně šest měsíců před podáním žádosti, na základě které se stala účast v systému odvětvového fondu povinnou, v penzijním systému, který jim přiznává nároky na důchod, které odpovídají přinejmenším nárokům na důchod, které by nabyli v případě své účasti v systému fondu.
- 117 Jelikož výše uvedené ustanovení zavazuje odvětvový penzijní fond, pokud jde o výkon jeho pravomoci přiznávat osvobození od účasti, nemůže být považováno za ustanovení, které může nutit fond ke zneužití této pravomoci. Fond totiž v takovém případě pouze ověřuje, zda jsou splněny podmínky přijaté příslušným ministrem (viz v tomto smyslu rozsudek ze dne 27. října 1993, Lagache a další, C-46/90 a C-93/91, Recueil, s. I-5267, bod 49).
- 118 Je třeba dále poznamenat, že podle článku 1 pokynů k osvobození od účasti má odvětvový penzijní fond možnost přiznat osvobození podniku, který pro své pracovníky zajišťuje penzijní systém, jenž jim přiznává nároky odpovídající přinejmenším nárokům vyplývajícím ze systému fondu, pokud v případě odchodu ze systému fondu, komora pojištění navrhne přiměřenou kompenzaci za případnou újmu utrpěnou fondem z hlediska techniky pojištění v důsledku odchodu.
- 119 Výše uvedené ustanovení tak odvětvovému penzijnímu fondu umožňuje přiznat osvobození od účasti podniku, který pro své pracovníky zajišťuje penzijní systém, který odpovídá systému, jež tento fond spravuje, pokud takové osvobození neohrožuje jeho finanční rovnováhu. Výkon této pravomoci přiznat osvobození zahrnuje komplexní posouzení údajů týkajících se daných penzijních systémů a finanční rovnováhy fondu, které s sebou nutně nese široký prostor pro uvážení.
- 120 Vzhledem ke komplexnosti takového posouzení, jakož i k rizikům, která přináší přiznání osvobození od účasti pro finanční rovnováhu odvětvového penzijního fondu, a tedy pro splnění sociálního úkolu, který mu byl svěřen, může mít členský stát za to, že pravomoc přiznat osvobození by neměla být svěřena odlišnému subjektu.
- 121 Nicméně je třeba poznamenat, že vnitrostátní soudy, které, jako v projednávaném případě, rozhodují o námitce vůči výzvě k zaplacení příspěvků, musí přezkoumat rozhodnutí fondu, kterým se zamítá přiznání osvobození od účasti, což jim přinejmenším umožní ověřit, zda tento fond nepoužil své oprávnění přiznat osvobození od účasti svévolně a zda byla dodržena zásada nediskriminace, stejně jako další podmínky týkající se legality tohoto rozhodnutí.

- 122 Nakonec pokud jde o argument Albany, podle kterého by odpovídající úroveň důchodů pro pracovníky mohla být zajištěna stanovením minimálních požadavků, kterým by musely odpovídat důchody nabízené pojišťovnamí, je třeba zdůraznit, že vzhledem k sociální funkci systémů penzijního připojištění a prostoru pro uvážení, kterým podle ustálené judikatury členské státy disponují za účelem organizace svých systémů sociálního zabezpečení (rozsudky ze dne 7. února 1984, Duphar a další, 238/82, Recueil, s. 523, bod 16; Poucet a Pistre, uvedený výše, bod 6, a ze dne 17. června 1997, Sodemare a další, C-70/95, Recueil, s. I-3395, bod 27), přísluší každému členskému státu, aby přezkoumal, s ohledem na zvláštnosti svého národního penzijního systému, zda by mu stanovení minimálních požadavků umožnilo zajistit úroveň důchodů, kterou se v daném odvětví snaží zajistit prostřednictvím povinné účasti v systému penzijního fondu.
- 123 Je tedy namístě odpovědět na třetí otázku tak, že články 86 a 90 Smlouvy nebrání tomu, aby veřejné orgány přiznaly penzijnímu fondu výlučné právo spravovat v daném odvětví systém penzijního připojištění.
K nákladům řízení
- 124 Výdaje vzniklé nizozemské, německé, francouzské a švédské vládě, jakož i Komisi, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.
Z těchto důvodů

SODNÍ DVŮR

rozhodl o otázkách, které mu byly předloženy Kantongerecht te Arnheim rozsudkem ze dne 4. března 1996, takto:

- 1) Článek 3 písm. g) Smlouvy o ES [nyní čl. 3 odst. 1 písm. g) ES] a články 5 a 85 Smlouvy o ES (nyní články 10 ES a 81 ES) nebrání rozhodnutí veřejných orgánů učinit, na žádost organizací zastupujících zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, účast v systému odvětvového penzijního fondu povinnou.
- 2) Penzijní fond pověřený správou systému penzijního připojištění, zřízeného kolektivní smlouvou uzavřenou mezi organizacemi zastupujícími zaměstnavatele a pracovníky daného odvětví, v němž se účast stala na základě rozhodnutí veřejných orgánů povinnou pro všechny pracovníky daného odvětví, je podnikem ve smyslu článku 85 a následujících Smlouvy.
- 3) Články 86 a 90 Smlouvy o ES (nyní články 82 ES a 86 ES) nebrání tomu, aby veřejné orgány přiznaly penzijnímu fondu výlučné právo spravovat v daném odvětví systém penzijního připojištění.

Takto bylo rozhodnuto na veřejném jednání v Lucemburku dne 21. září 1999.

Podpisy.